

Musikî Muallim'den Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Schools Of Music Teacher From Musiki Muallim To Schools of Today

Nezihe ŞENTÜRK*

G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalı

ÖZET

Müzik öğretmeni, müzik dalında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlilikleri kazanarak öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş kimse demektir. “Ülkemizde 1830’lardan itibaren sivil eğitim alanında rüştiyeler, idadiler, sultâniler, darülmaarif gibi okulların devletin denetiminde açılması, eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını sağlamış ve bu okullarda programlara uygun eğitim yapma zorunluluğu getirilmiştir. Anılan sivil okullarda “Gına” “Musiki ve Gına” ve “Musiki” adları altında müzik derslerinin yer aldığı Bu derslerin okutulmasının istenmesine karşın eğitimcisinin yetiştirilmemiş olması, o zaman amaçlanan müzik eğitiminin gerçekleşmesine olanak vermemiştir.

“Cumhuriyet Yönetimi, Ulu Önder Atatürk’ün yönlendirmesiyle bireylerimizi ve ulusumuzu çağdaş yaşamın gerekleri doğrultusunda ‘hızla değiştirip geliştirme’ ve ‘ulusal kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma’ hedefleri doğrultusundaki işlevleri nedeniyle ‘örgün genel müzik eğitimi’ne büyük önem vermiş, bunun temel gereği olarak ‘müzik öğretmeni yetiştirme’ işini öncelik ve ivedilikle ele almış, Cumhuriyetin ilanının üzerinden bir yıl bile geçmeden gerçekleştirdiği ilk köklü atılımlardan biri olarak, bu konuda gerekli kararları alıp 1 Eylül 1924 tarihinde Musiki Muallim Mektebini kurmuş ve 1 Kasım 1924 tarihinde de öğretime açılmıştır.

1935-37 yılları arasında Türkiye’de Konservatuvarın kurulması ve müzik sorunları ile ilgilenmek üzere çağrılan Paul Hindemith, Müzik Öğretmen Okulunu Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsüne bir yabancı uzman gözetiminde bağlanmasını salık vermiş ve bölüm olarak 1937-1938 yılında adı geçen kuruma aktarılmıştır

1980 yılına kadar Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümlerinde 3 yılda yetişen Müzik Öğretmenleri 1980-1982 yılları arasında 4 yıllık Yüksek Öğretmen okullarında yetiştirilmiş, 1982’den itibaren ise müzik öğretmenleri üniversitelerde yetiştirilmektedir.

ABSTRACT

A music teacher is a person who has the license to teach music by gaining the ability in this area through the education. In Turkey, civil education services have been programmed as the institutions like “Rüştiye, İdadî, Sultanî, Dar-ül maarif” since 1830. In those schools, music lessons were scheduled under the names of “Gına, Musiki ve Gına, Musiki”. However; the programs of the music teachers’ education were not exist at those institutions. Therefore, those kinds of lessons were not able to bring out music teachers who were expected and to reach the goals in general music education. The Republic’s cultural politics considered the training of the music teachers important in order to raise the educational quality of the society to the level of contemporary living conditions under the guidance of Atatürk. In September, 1924 Musiki Muallim Mektebi was founded in Ankara. Music teachers had been educated in the Institutes of Education which were three years’ school until 1980. Those schools were named “High Teacher Schools”, which were four years’ between 1980-1982. Finally, The teachers of music have been educated in the Universities since 1982.

Müzik öğretmeni, müzik dalında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği öğrenimi bitirerek ya da yeterlilikleri kazanarak, öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş kimse demektir (Uçan 1987).

“Ülkemizde 1830’lardan itibaren sivil eğitim alanında rüştiyeler, idadiler, sultâniler, darülmaarif gibi okulların devletin denetiminde açılması, eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını sağlamış ve bu okullarda programlara uygun eğitim yapma zorunluluğu getirilmiştir. Anılan sivil okullarda “Gına” “Musiki ve Gına” ve “Musiki” adları altında müzik derslerinin yer aldığı görülmektedir (Ünal 1988). 1909 yılında (açılışı 16 Mart 1848 olan ve medreseler dışında açılmış okullara öğretmen yetiştiren) Darülmualimin’de, 1914 yılında da ilkokul müfredat programlarında müzik derslerinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu derslerin okutulmasının istenmesine karşın eğitimcisinin yetiştirilmemiş olması, o zaman amaçlanan müzik eğitiminin gerçekleşmesine olanak vermemiştir (Ünal 1988).

“Cumhuriyet Yönetimi, Ulu Önder Atatürk’ün yönlendirmesiyle bireylerimizi ve ulusumuzu çağdaş yaşamın gerekleri doğrultusunda ‘hızla değiştirip geliştirme’ ve ‘ulusal kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarma’ hedefleri doğrultusundaki işlevleri nedeniyle ‘örgün genel müzik eğitimi’ne büyük önem vermiş, bunun temel gereği olarak ‘müzik öğretmeni yetiştirme’ işini öncelik ve ivedilikle ele

almış, Cumhuriyetin ilanının üzerinden bir yıl bile geçmeden gerçekleştirdiği ilk köklü atılımlardan biri olarak, bu konuda gerekli kararları alıp 1 Eylül 1924 tarihinde Musiki Muallim Mektebini kurmuştur. Bu mektep 1 Kasım 1924 tarihinde öğretime açılmıştır.” (Uçan 1994). “Okulun süresi, ‘üç yılı eğitim, bir yılı tatbikat’ olarak belirlenmiş ve bir yıllık ‘ihzari (hazırlık)’ sınıfı ile bu süre 5 yıla çıkarılmıştır. Okul, önceleri ilkokulu bitiren 13-17 yaşları arasındaki çocukları öğrenci olarak alırken 1931’deki yönetmelikle üst yaş sınırı 14’e indirilmiş ve eğitim süresi 6 yıl olmuştur (Ünal 1988).

Musiki Muallim Mektebinin genel kültür dersleri öğretmenleri lise öğretmenleri arasından seçilmiş, çalgı dersleri öğretmenleri ise orkestra ve Bando’dan alınmak üzere 1. sınıfta 12 öğrenci ile Cebeci’de öğretime başlamıştır. 1924 yılında hem ‘müzik öğretmeni’ hem de ‘müzikçi (sanatçı)’ yetiştirmeye yönelik çalışmalar yapan Musiki Muallim Mektebi 1934 yılına kadar bu işlevini sürdürdü. 1934 yılında kabul edilen 2541 Sayılı yasa ile Ankara’da bir ‘Milli Musiki ve Temsil Akademisi’ Kanunu hazırlandı. Akademinin amaçları;

- a)Memlekette ilmî esaslar dahilinde millî musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak,
- b)Sahne temsiline her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek,
- c)Musiki Muallimi yetiştirmek

idi ve şu kurumlardan ibaretti.

1. Musiki Muallim Mektebi
2. Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrası
3. Temsil Şubesi

(Kavanin Mecmusa; Devre: IV - İçtima: 3 Cilt 13 1934, T.B.M.M. Matbaası, Ankara).

Böylece M.M.M., anılan akademinin üç ana kuruluşundan birisi olmuştur. Temsil Şubesi de 1936 yılında Ankara Devlet Konservatuarı olarak kurulmuştur. 1935-37 yılları arasında Türkiye’de Konservatuarı kurmak ve müzik sorunları ile ilgilenmek üzere çağrılan Paul Hindemith, Müzik Öğretmen Okulunun Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsüne bir yabancı uzman gözetiminde bağlanmasını salık vermiş ve bölüm 1937-1938 yılında adı geçen kuruma aktarılmıştır. Müzik Öğretmen Okulunun son iki sınıf öğrencileri de eğitimlerini bu yeni kurumda yatılı olarak tamamlamışlardır. Bölümün ilk Başkanlığına da Prof. Edvard Zuchmayer getirilmiştir (Altunya 1995). Böylece müzik öğretmeni yetiştirmede işi eski okulun küçük yaşta başlayan ve icracılık

yönü ağır basan, genel kültür açısından ise eksiklikleri bulunan yoğun müzik öğrenimi, yerini sanatçı ve eğitimci yönleri arasında iyi bir denge kurulmuş üç yıllık bir yüksek öğrenim olan Eğitim Enstitülerine bırakıyordu.

Eğitim Enstitüleri 3 yıl öğretim süreli bir yüksek okul olarak ortaokullara çeşitli branşlarda öğretmen yetiştiriyordu. Ancak Resim, Beden Eğitimi, Müzik bölümleri Liselere de öğretmen yetiştiriyordu. Bu durum 1978-1979 öğretim yılına kadar sürmüştür. Bu yıldan itibaren, 18 Ekim 1978 tarih 31305 sayılı Bakanlık onayı ile; dal öğretmeni yetiştiren Eğitim Enstitülerinin öğretim süresi 4 yıla çıkarılmış adları Yüksek Öğretmen Okulu olarak değiştirilmiştir. Temel eğitim II. kademe ve Ortaöğretim Kurumlarına dal öğretmeni yetiştirecek şekilde yeniden düzenlenmiştir (Duman 1991).

Yüksek Öğretmen Okulları 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Eğitim Fakültelerine dönüşerek Üniversitelere bağlanmıştır. Bu tarihe kadar Milli Eğitim Bakanlığı direktif ve kararları ile yürütülen öğretmen eğitimi görevi bu tarihten sonra üniversitelere verilmiş ve Müzik Öğretmeni artık üniversitelerde yetişir olmuştur.

Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünde Müzik Öğretmenliği Programı sürerken “1941 Programı uygulaması ile G.E.E. bazı bölümleri için getirilen ‘yardımcı branş’ uygulaması ile diğer bölümlerde okuyan öğrenciler müzik bölümünden ek branş müzik eğitimi olarak ‘yardımcı branş’ müzik öğretmenliği yapma hakkını da kazanmışlardır. Bu uygulama 1967 yılında kaldırılmıştır.

Ayrıca Köy Enstitüleri ve bölge okullarına öğretmen ve müfettiş yetiştirmek üzere Hasanoğlan Köy Enstitüsü bünyesinde, Yüksek Köy Enstitüsü adıyla 3 yıl süreli bir okul açılmıştır (Akyüz 1993). 1942-1943 yılında açılan bu kurumun amacı tarım, teknik, güzel sanatlar gibi alanlarda köy enstitülerine öğretmen yetiştirmektir. Müzik Öğretmenleri de Güzel Sanatlar kolundan mezun oluyorlardı ve her kolun öğrencileri kendi programlarında gördükleri alan dersleri yanında ortak dersleri de alıyorlardı Hasanoğlan Köy Enstitüsü 1947-48 öğretim yılında kapatılmıştır.

Öte yandan Talim Terbiye Kurulu’nun 29.11.1985 Tarih ve 245 Sayılı Tebliğler Dergisinde belirtildiği şekilde, Türk Musikisi Devlet Konservatuarı ile Devlet

Konservatuvarının temel bilimler, Kompozisyon, Ses Eğitimi ve Müzik Bilimleri Bölümleri mezunlarına da (Müzikoloji) mesleki formasyon derslerini almak koşulu ile Müzik öğretmenliği yapma hakkı verilmiştir. Tablo 1’de Musikî Muallimden Günümüze Türkiye’de Müzik Öğretmeni yetiştiren kurumları görmekteyiz. Tablo 2’de ise ayrıca 1924’den bu yana Müzik Öğretmeni yetiştiren Eğitim Fakülteleri ve açıldığı yıllar verilmektedir (Müzik Bölümleri Açılış Tarihleri, ÖSYM arşivinden Üniversite Giriş Sınav Kılavuzları taranarak ve YÖK Eğitim Öğretim Dairesinden elde edilmiştir).

Tablo 1. Cumhuriyet Döneminde Müzik Öğr. Yetiştiren Kurumlar

Yıl	Orta Öğretime. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar.	İlköğretime Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kur.
1 Kasım 1924	Musiki MuallimMektebi	
1934	Musiki Muallim ve Temsil Akadem	
1936	Ankara Devlet. Konservatuvarı.	
1937	Gazi Musiki Muallim ve Terbiye Enstitüsü Müzik Bölümü	
1942-1947	Hasanoğlan Köy Enstitüsü	
1980	Yüksek Öğretmen Okulları M.B.	
1982	Eğitim Fak. M.B.	
1985	Devlet Kon. Öğr. Hakkı	
1998	Eğitim Fak. G.S.E. Böl. Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	
1953		İst. Çapa Müzik Semineri
1963		Ankara Müzik Semineri
1989-1997		M.E.B. Müzik Öğr. Kurs.

Tablo 2. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Eğitim Fakülteleri

Yıl	Kurumlar
1924	Musiki Muallim Mektebi – Gazi Üniv. Gazi Eğt.Fak. M.E.B
1969	İstanbul Atatürk Eğitim Enst. M.B. - M.Ü. At. Eğt. Fak. M.E.B.
1973	İzmir Buca Eğt. Enst. M.B. Dokuz Eylül Üniv. Buca Eğt. Fak.M.E.B.
1977-1979	Nazilli Eğitim Enstitüsü M.B.
1981	Bursa Y.O.O. M.B. –Uludağ Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1987	Konya Selçuk Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1989	Trabzon K.T.Ün. Fatih Eğt. Fak. M.E.B.
1989	Malatya İnönü Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1992	Erzurum Atatürk Üniv.Kazım Karabekir Eğt. Fak. M.E.B.
1993	Isparta Süleyman Demirel Üniv. Burdur Eğt. Fak. M.E.B.
1994	Van 100. Yıl Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1994	Bolu Abant İzzet Baysal Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1994	Niğde Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1996	Denizli Pamukkale Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1996-1997	Diyarbakır Dicle Üniv. Adıyaman Eğt. Fak. M.E.B.
1996	Şanlıurfa Harran Üniv. Fen.Ed.Fak. M.E.B.
1996	Çanakkale 18 Mart Üniv. Eğt. Fak. M.E.B.
1998	Sivas Cumhuriyet Üniv. Eğt. Fak. G.S.E. M.Ö.P.
1999	Samsun 19 Mayıs Üniv. Eğt. Fak. G.S.E. M.Ö.P.
1999	Tokat Gazi Osman Paşa Üniv. Eğt. Fak. G.S.E. M.Ö.P.
2001	Muğla Üniv. Eğt. Fak. G.S.E. M.Ö.P.

1977 yılında açılan Nazilli Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü 1979 yılında kapatılmıştır. 1996 yılında açılan Dicle Üniversitesi Adıyaman Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü de öğrenci almadan 1997 yılında kapanmıştır.

Ortaöğretime müzik öğretmeni yetiştiren bu kurumların yanında, ilki 1953'te İstanbul Çapa'da, ikincisi 1963 yılında Ankara'da açılan ve ilgili çevrelerce 'Müzik Semineri' diye de bilinen İlköğretmen Okulları 'Özel Müzik Bölümleri'nde açıkça belirlenmemiş olmakla birlikte bir tür "ilkokul müzik öğretmeni" yetiştirme düzenlemeleri ve etkinliklerinde bulunmuşlardır. Ayrıca 1974 yılına değin İlköğretmen Okullarında, 1974'ten sonra iki yıllık Eğitim Enstitülerinde 1982 den sonra da Eğitim Yüksek Okullarında uygulana gelen "sınıf öğretmenliği" eğitimini de bazı yönleriyle Türkiye'deki Müzik Öğretmeni yetiştirme çabalarının bir başka boyutu olarak görmek

olanaklıdır.”Sınıf Öğretmenliği” eğitimi 1991 yılından itibaren dört yıllık bir eğitim sürecini kapsamaktadır.

Bunun yanında yine Milli Eğitim Bakanlığının 1989, 1990, 1992, 1994, 1997 yıllarında “İlkokul Öğretmenlerine Müzik Formasyonu Kazandırma” Kursları adı altında ilköğretime müzik öğretmeni yetiştirme çabalarını da görmekteyiz.

Türkiye’de Ortaöğretime Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardan sadece M.M.M. bir “Ortaöğretim” kurumudur. Diğerleri ise birer ‘yükseköğretim’ kurumudur. Bu durum Türkiye’de müzik öğretmenin 1937 yılına kadar ‘ortaöğretim’, 1937 yılından günümüze kadar da ‘yüksek eğitim’ düzeyinde yetiştirildiğini göstermektedir.”

Müzik Öğretmeni Yetiştirmede köklü bir değişiklik Yüksek Öğretim Yürütme Kurulunun 4.11.1997 tarih, 97.392761 sayılı kararı ile olmuştur. Musiki Muallimden bu yana Müzik Öğretmeni Yetiştirme, Bağımsız bir kurum ya da bölüm olarak sürdürüle gelmiştir. Fakat söz konusu Müzik Öğretmeni yetiştirme 1998-1999 Eğitim Öğretim Yılından itibaren Eğitim Fakültelerinin yeniden düzenleme çalışmaları sonucuna göre bu fakültelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünün Müzik Öğretmenliği Programı Anabilim Dalı olarak sürdürülmektedir.

SONUÇ

Toplumlarda öğrencilerin niteliği, öğretmenlerinin yetişmişlik düzeyleriyle doğru orantılıdır ve öğretmen yetiştirme sorunu toplumlarda her zaman önemli ve güncelliğini koruyan bir konu olmuştur. Bu nedenle öğretmenlerin bugünün olduğu kadar geleceğin eğitim-öğretim gereksinmesini dikkate alarak yetiştirilmeleri gereği ve eğitimin uzun vadeli bir yatırım olduğu gerçeği hiçbir zaman gözardı edilmemelidir

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y., Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1933’e), Kültür Koleji Yayınları 2, İstanbul, 1993.
- Altunya, N., “Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü”, 1975, (Özel Döküman).
- Bayraktar, Ertuğrul, “Müzik Öğretimi ve Sorunları” Türk Eğitim Derneği VII. Öğretim Toplantısı Panel ve Bildiriler, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara 1989.

- Duman, T., Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme(Tarihi Gelişimi)Araştırma-İnceleme Dizisi, MEB Yayınlar, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1991.
- G.Ü. Gazi Eğitim Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü–Bugünü–Geleceği Sempozyumu, 8-11 Haziran 1997, Tebliğler, 8-11 Haziran 1997, Ankara.
- Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü 1970-71 Öğretim Yılı Sonu Konseri, 1 Haziran 1971, İçerik ve Program, Ankara.
- Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü, Teşkilat ve Programlar, Ankara, 1931. Kavain Mecmuası; Devre: IV-İçtima: 3 Cilt 1934, T.B.M.M. Matbaası, Ankara.
- Müzik Ansiklopedisi, Sanem Matbaası, Ankara, 1985.
- Oransay, G., Otuz Yıl, Ankara Devlet Konservatuarı Otuzuncu Yıl Kitabı, Şark Matbaası, Ankara, 1996.
- Özen, M.,GÜ. GEF.Müzik Eğitimi Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Piyanoyu Müzik Öğretmenliğinin Gereklere Doğrultusunda Kullanma Becerileri,GÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora (Müzik Eğitimi) Tezi,Şubat 1998,Ankara.
- Süer, R., Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Öğretim, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Mayıs 1980, Ankara.
- T.C.M.E.B. Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı Kurulu Kararı,19/Şubat/1963,Sayı:26.
- Uçan, A., Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar – İlkeler - Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1997, Ankara.
- Kuruluşunun Yetmişinci Yılında ve İkinbinli Yılların Eşiğinde G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü ve Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitimi, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Yetmişbeşinci Yılına Armağan (1924-1994) Özel Sayı, Ankara, 1994.
- Türkiye’de Müzik Öğretmeni yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Eğitim Sisteminin Çözümlemesi,Birinci Müzik Kongresi Bildirileri,Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara 14-18 Haziran 1998.
- Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Dünü – Bugünü -Yarını, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim - Mesleki Eğitim Fakülteleri, Öğretmen Yetiştiren Yüksek Eğitim Kurumlarının Dünü – Bugünü - Geleceği Sempozyumu, 8-11 Haziran 1987, Tebliğler, Ankara.
- Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinci Yıl Programının Değerlendirilmesi, Müzik Eğitimi Yayınları, Müzik Eğitimi Araştırmaları,Çağrı Matbaası,Maltepe-Ankara,1996.
- Müzik Eğitimi, Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar,Müzik Ansiklopedisi Yayınları,Adalet Matbaası, Ankara,1997.
- Ünal, S., “Türkiye’de Müzik Eğitimcisi Yetiştirmenin Dünü ve Bugünü”,I. Müzik Kongresi Bildiriler, Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Müdürlüğü,Ankara,1988.